

стору та участю у використанні міжнародного повітряного простору;

- повітряне право України має достатньо високий рівень систематизації у формі кодексу (Повітряного кодексу України) з рецепцією та інтеграцією у нього принципів і норм міжнародних конвенційних положень, рекомендованої практики ІКАО, що регулюють відносини у повітряному просторі;

- повітряне право України має специфічні ознаки у правовідносинах, що визначається у застосуванні спеціальними суб'єктами у повітряному просторі України особливого права з різними цілями;

- повітряне право України наділено особливістю відносин права власності стосовно повітряного простору (атмосферне повітря, як і земля, її надра, водні та інші природні ресурси в нашій країні є об'єктом права власності українського народу);

- повний і виключний суверенітет на повітряний простір України належить тільки державі, що формує специфічні ознаки правового статусу всіх інших суб'єктів повітряного права лише як користувачів повітряного простору;

- повітряне право України містить притаманні тільки йому правові норми та правові категорії стосовно визначення суб'єктних та об'єктних галузевих ознак (наприклад, авіаційний персонал, пілот, екіпаж повітряного судна, експлуатант авіаційної техніки, повітряний транспорт, повітряне судно, авіаційні правила, аеропорт, аеродром, повітряна траса та інші);

- повітряний простір, як предмет правовідносин, обумовлює функціональний зв'язок всіх структурних елементів повітряного права України як цілісної системи.

Література

1. Бобровник С. В., Богінич О. Л. Система законодавства України: актуальні проблеми та перспективи розвитку. – К. : Наукова думка, 1994. – 315 с.

2. Повітряний кодекс України . Закон України від 04.05 1993 №3167-ХІІ (в ред. ЗУ від 21.10.1997№590/97-ВР)

3. Повітряний кодекс України від 19 травня 2011 року № 3393-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 48 – 49. – Ст. 536.

4. Пронюк Н. В. Сучасне міжнародне право : навч. посібник. – К. : КНТ, 2008. – 280 с.

5. Тодоров И. Я. Международное публичное право : учебн. пособие / И. Я. Тодоров, В. Н. Субботин, А. В. Филонов – К. : Знання, 2005. – 414 с.

УДК 341:347.82 (043.2)

Дудник Н. С.,

студентка,

Юридичний інститут,

Національний авіаційний університет, м. Київ

Науковий керівник: Макеева О. М., старший викладач

СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ПОВІТРЯНОГО ПРАВА

Історія становлення та розвитку міжнародного повітряного права це досить складний та змістовний процес, а тому є актуальним у наш час. Актуальність дослідження теми зумовлена науково-технічним розвитком у галузі авіації та її впливом на міжнародні відносини. Одним з перших міжнародно-правових актів у цій сфері стала багатостороння Паризька конвенція 1919 р., у якій визначалося право кожної держави на повний і винятковий суверенітет над повітряним простором. Це стало початком формування нової галузі – міжнародного повітряного права. Міжнародне повітряне право – це галузь міжнародного права, принципи і норми якої регулюють правовий статус повітряного простору і режими його використання в цілях аеронавігації. Міжнародний повітряний простір охоплює простори, розташовані над водною поверхнею за межами територіальних вод прибережних держав, а також простір над сухопутною та водною територією Антарктиди. У міжнародному повітряному просторі діє принцип свободи польотів, який був зазначений у Чиказькій конвенції 1944 р. Він включає право будь-якої держави здійснювати в міжнародному, тобто у відкритому, повітряному просторі вільні та безперешкодні польоти будь-яких повітряних суден [1, с. 10]. Правовий режим недержавного, міжнародного повітряного простору встанов-

люється винятково міжнародним правом. У його основі свобода польотів над такими просторами, підтверджена Конвенцією ООН з морського права 1982 року і здійснювана відповідно до умов цієї Конвенції й інших норм міжнародного права. За загальним правилом здійснення польотів у міжнародному повітряному просторі може відбуватися як встановленими повітряними трасами, так і поза ними [2, с. 3].

У розвитку повітряного права можна виділити три періоди. Перший полягає у формуванні повітряної теорії права та боротьбі між прибічниками "суверенітету на повітряний простір" і прибічниками "свободи повітря", які не хотіли, щоб на повітряний простір розповсюджувалась юрисдикція держави. У цей період багато держав прийняли національні акти, що закріпили суверенітет на свій повітряний простір. Другий період відзначається тим, що відбулося остаточне визнання принципу повного і виключного суверенітету держав над їх повітряним простором, який був закріплений не тільки в національному законодавстві більшості держав, але і в багатосторонніх міжнародних угодах (Паризька конвенція про повітряні пересування 1919 р., Варшавська конвенція 1929 р., Чиказька конвенція 1944 р.). Третій період почався після Чиказької конвенції 1944 р. Він пов'язаний з науково-технічною революцією в авіації, появою якісно нових літальних апаратів (реактивні, надзвукові літаки), а також з прийняттям багатьох міжнародних багатосторонніх угод, що формують нові принципи міжнародного повітряного права [3, с. 9]. Існують загальні принципи публічного права, на які спирається міжнародне повітряне право: принцип суверенної рівності держав, принцип незастосування сили і погрози силою, принцип міжнародного співробітництва, принцип невтручання у внутрішні справи держав, принцип територіальної цілісності, принцип сумлінності дотримання міжнародних зобов'язань, принцип мирного вирішення суперечок. Були підписані основні договори в сфері міжнародного повітряного права, прийняті під егідою ІКАО. Договори чиказької системи: Конвенція про міжнародну цивільну авіацію (Чикаго, 1944 рік); Статут міжнародної організації цивільної авіації (Чикаго, 1944 рік); Угода про транзит міжнародними повітряними лініями, "про дві свободи повітря" (Чикаго, 1944 рік); Про міжнародний повітряний транс-

порт, "про п'ять свобод повітря" (1944 рік); Договір про відкрите небо (1992 рік) [4, с. 52]. Важливе значення в повітряному праві має регулювання міжнародних польотів над державною територією, яке здійснюється шляхом укладення двосторонніх угод про повітряний транспорт. Кожне повітряне судно повинно мати розпізнавальні знаки, які визначають його національність. Також важливе юридичне значення має факт реєстрації судна і тому одночасна реєстрація повітряного судна у двох державах забороняється. У правовому регулюванні міжнародних повітряних перевезень поряд з принципами і нормами міжнародного повітряного права використовуються і норми внутрішнього права. Вони регулюють відносини між фізичними і юридичними особами, що виникають у процесі здійснення міжнародних польотів та авіаперевезень пасажирів, пошти і вантажів. 1 січня 2002, через 10 років з моменту підписання договору про відкрите небо, він набув сили. За цей час підготовлено відповідний персонал, літаки, екіпажі та спеціальне обладнання.

Отже, міжнародне повітряне право – це сукупність спеціальних принципів і норм, які регулюють відносини між суб'єктами міжнародного права щодо використання повітряного простору цивільною авіацією. Основним джерелом його є спеціальні міжнародні угоди, які регулюють широке коло питань, пов'язаних з найрізноманітнішими аспектами діяльності у повітряному просторі.

Література

1. Бордунов В. Д. Правове регулювання міжнародних польотів цивільних повітряних судів / В. Д. Бордунов, А. І. Котов, Ю. Н. Малєєв. – М. : Наука, 1988. – 209 с.
2. Козловський А. А. Розвиток концепції повітряного права: історія і сучасність / А. А. Козловський З. І. Боярська // Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник "Повітряне і космічне право". Зб. наук. пр. – К. : НАУ – 2009. – №3 (12) – С. 8-12.
3. Бордунов В. Д. Міжнародне повітряне право / В. Д. Бордунов, О. Н. Верещагін. ; за ред. В. І. Кузнецова. – М., 2002. – 186 с.
4. Колосов Ю. М. Міжнародне публічне право : підручник / Ю. М. Колосов, В. І. Кузнецов ; відп. ред. Ю. М. Колосов, В. І. Кузнецов. – М., 2003. – 427 с.